

اقتصاد خرد

(با نگاهی به مباحث اسلامی)

جلد اول

سید محمد کاظم زجایی

رجایی، سیدمحمدکاظم، ۱۳۳۹-

اقتصاد خرد (با نگاهی به مباحث اسلامی) (ج ۱) / سیدمحمدکاظم رجایی - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، ۱۳۹۱.

سیزده، ۱۹۸ص: مصور، جدول، نمودار. — (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ۲۲۳: اقتصاد؛ ۲۰) (مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)؛ ۹۶۷: اقتصاد؛ ۱۳)

ISBN: 978-600-5486-95-7

بها: ۴۳۰۰۰ ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

نمایه.

۱. اقتصاد خرد. ۲. اسلام و اقتصاد. الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام

خمینی(ره). ج. عنوان.

۳۳۸ / ۵

۱۳۹۱ ۲۱۶ ر ۲ ف / ۱۸۰ HB

۲۸۴۲۵۰۱

شماره کتابشناسی ملی

اقتصاد خرد (با نگاهی به مباحث اسلامی) (ج ۱)

مؤلف: دکتر سیدمحمدکاظم رجایی

ویراستار: سعیدرضا علی عسکری

ناشران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)

صفحه آرای: کاما

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۱

تعداد: ۲۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم - سبحان

قیمت: ۴۳۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشران محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۲۱۱۱۱ - ۲۵۱ (انتشارات: ۲۱۱۱۳۰۰) نمابر: ۲۸۰۳۰۹۰.

ص.پ. ۳۱۵۱ - ۳۷۱۸۵ ● تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، نبش کوی اُسکو، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰ - ۰۲۱ و ۶۶۹۷۸۹۲۰

Website: www.rihu.ac.ir

Email: info@rihu.ac.ir

قم: خیابان شهید، کوی ۲۴ (ممتاز)، پلاک ۳۸، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)،

تلفن: ۰۹۱۲۲۵۲۶۷۰۶ - ۰۲۵۱-۷۷۴۲۳۲۶

سخن ناشران

نیاز گسترده جوامع علمی و حوزوی و دانشگاهی به متون درسی با نگرش اسلامی در رشته‌های علوم انسانی، حقیقتی انکارناپذیر است. برای رفع این نیاز، مراکز پژوهشی با توجه به محدودیت‌های موجود می‌توانند با یاری و همکاری یکدیگر، آثار مشترکی تدوین و ارائه کنند تا افزون بر ارتقای کمی و کیفی پژوهش‌ها، از تکرارها و موازی‌کاری‌ها جلوگیری شود. از این‌رو، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) برای نیل به اهداف یادشده، سومین کار مشترک خود را با عنوان اقتصاد خرد (با نگاهی به مباحث اسلامی) (ج ۱) به جامعه علمی تقدیم می‌کنند.

این کتاب به عنوان متن درسی برای دانشجویان رشته «علوم اقتصادی» و «مدیریت» در مقطع کارشناسی و دیگر علاقه‌مندان به حوزه اقتصاد اسلامی تألیف شده است. امید است که مورد عنایت استادان و صاحب‌نظران قرار گیرد تا با پیشنهادهای ارزشمند و راه‌گشای خود ما را در غنی‌سازی این اثر یاری رسانند.

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

بسم الله الرحمن الرحيم

علوم انسانی در حکم مجموعه قواعد تنظیم حیات انسان در بخش نرم افزاری فرهنگ و تمدن بشری، علوم و معارفی است که به صورت روش مند از رفتارها، باورها، نگرش‌ها، احساسات و همه پدیده‌های انسانی معنادار بحث می‌کند و از مصادیق یقینی آن فلسفه، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم تربیتی، علوم اقتصادی، علوم سیاسی، مدیریت و حقوق است.

تحول در حوزه‌های علمی، به‌ویژه در علوم انسانی از فرازهای مورد تأکید حضرت امام خمینی (ره) و مطالبات جدی رهبر معظم انقلاب (ملاحظه) به‌ویژه در سال‌های اخیر است. اهمیت این تحول، ریشه در مطالعات علوم انسانی و نیازهای مترتب بر آن، به‌ویژه رشد و توسعه شتابان دانش و فرهنگ در عرصه جهانی دارد؛ زیرا در آن، از یک‌سو اساس، عنوان اشرف مخلوقات و از دیگر سو روابط او با دیگران در عرصه بشری مطرح است و از این جهت این علوم بر علوم دیگر تقدم دارد. به‌واقع، رسالت مهم و اساسی این علم، ساختن انسان، پرورش شخصیت و توجه به شأن وجودی او و یک نگاه، رساندن او به سرمنزل مقصود و هدایت به سوی مرتبه انسان کامل است.

ایران اسلامی از بنیان‌های تمدنی غنی و توانمندی‌های فراوانی در درون و برون محیط‌های دانشگاهی و حوزه‌های علمیه برخوردار است و از این جهت، بستری مهیا برای ورود به عرصه‌های علمی و تولید دانش بومی در حوزه‌های علوم انسانی فراهم است. به‌پشتوانه چنین میراث گرانقدری، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) با حمایت مالی معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که رسالت و تکلیف اصلی آن تلاش برای تعمیق و گسترش علوم، معارف و ارزش‌های انسانی اسلامی و تطابق هرچه بیشتر

رشته‌ها و درس‌های دانشگاهی با نیازهای جامعه و کاربردی کردن آنها و تحول در ارتقای علوم انسانی با تقویت جایگاه و منزلت این علم است، زمینه‌های چاپ این اثر را فراهم آورده است. از استادان، فرهیختگان و صاحب‌نظران ارجمند می‌خواهیم تا با همکاری و راهنمایی‌های ارزشمند خود این معاونت را در جهت نقد کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه علمی یاری فرمایند.

معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۳	فصل اول: علم اقتصاد و نظریه اقتصاد خرد
۳	علم اقتصاد
۹	هزینه فرصت
۱۱	منحنی امکانات تولید، کارایی و هزینه فرصت
۱۲	الگوی ساده اقتصاد یا جریان دایره‌وار درآمد
۱۴	موضوع اقتصاد خرد
۱۴	وظیفه اقتصاد خرد
۱۵	هدف اقتصاد خرد
۱۵	روش مورد استفاده در علم اقتصاد
۱۸	شیوه‌های نقد یک نظریه
۱۹	نظریه اقتصاد خرد یا نظریه قیمت
۲۰	○ تمرین
۲۰	○ منابعی برای مطالعه بیشتر
۲۳	فصل دوم: انسان اقتصادی
۲۳	انسان عقلایی
۲۵	نقد و بررسی
۲۵	انسان عقلایی فرض، یا واقعیت؟
۲۷	انسان اقتصادی در اقتصاد اسلامی
۲۷	مبانی
۲۸	انسان عقلایی موحد
۲۹	○ تمرین
۳۰	○ منابعی برای مطالعه بیشتر

۳۱	فصل سوم: ارزش‌ها و اقتصاد
۳۱	اقتصاد اثباتی و اقتصاد هنجاری
۳۲	مقایسه کار اقتصاددان با فعالیت یک مهندس، یا فیزیک‌دان
۳۳	سیر تاریخی بحث اثباتی - هنجاری
۳۳	تفکر ارسطو
۳۴	حاکمیت دیدگاه ارسطو تا کلاسیک‌ها
۳۶	هجوم تخصص‌گرایی
۳۷	نقش آفرینان در جهت استقلال کامل علم اقتصاد از اخلاق
۳۷	ریکاردو، نقطه آغازین جداسازی اقتصاد از اخلاق
۳۷	جونز
۳۸	مارشال
۳۹	سنیور
۴۰	رابینز
۴۱	جمع‌بندی توجیهات اثباتی بودن علم اقتصاد
۴۳	خنثایی ارزش در اقتصاد
۴۴	ریشه‌های ارزشی در علم اقتصاد و ضرورت جداسازی آنها
۴۶	ثبات و پایداری ریشه‌های ارزشی در نظام سرمایه‌داری
۴۶	ضرورت بومی‌سازی علم اقتصاد
۴۷	○ تمرین
۴۸	○ منابعی برای مطالعه بیشتر
۴۹	فصل چهارم: عرضه، تقاضا و تعادل در قالب کلی
۴۹	مقدمه
۵۰	سایر چیزها ثابت
۵۰	کالاها و خدمات
۵۲	انواع کالا
۵۲	تقاضا
۵۴	منحنی تقاضا
۵۵	عرضه
۵۸	بازار
۵۸	ویژگی‌های بازار رقابت کامل
۵۸	ویژگی‌های بازار اسلامی
۵۹	تقاضای بازار برای یک کالا
۶۰	حرکت روی منحنی تقاضا و انتقال آن

۶۲	عرضه بازار
۶۳	حرکت روی منحنی عرضه و انتقال آن
۶۴	تعادل و شکل‌گیری قیمت بازار
۶۵	مکانیسم بازار و ثبات و پایداری تعادل
۶۶	تعادل ناپایدار
۶۷	تغییرها در نقطه تعادل
۷۰	مبانی ارزشی مکانیسم خودکار بازار
۷۰	بازار
۷۱	انسان عقلایی
۷۱	تعادل یا تصویر مکانیکی از بازار
۷۲	تفکر دئیسم و دست نامرئی در مکانیسم بازار
۷۴	مبانی اقتصاد اسلامی و ریشه‌های ارزشی موجود در تعادل خودکار
۷۵	○ تمرین
۷۶	○ منابعی برای مطالعه بیشتر
۷۷	فصل پنجم: کشش
۷۷	کشش تقاضا
۷۹	محاسبه کشش تقاضا
۸۳	عوامل مؤثر بر کشش تقاضا
۸۴	کشش متقاطع تقاضا
۸۵	کشش درآمدی تقاضا
۸۶	نمونه کاربردی
۸۷	کشش قیمتی عرضه
۸۸	کشش در اقتصاد اسلامی
۸۸	○ تمرین
۹۰	○ منابعی برای مطالعه بیشتر
۹۱	فصل ششم: تحلیل‌هایی براساس عرضه و تقاضا
۹۱	اضافه رفاه مصرف‌کننده
۹۳	اضافه ارزش تولیدکننده
۹۴	دخالت دولت
۹۵	قیمت‌گذاری
۹۷	اثر مالیات بر عرضه و تقاضا
۹۷	انواع مالیات و تأثیر آن بر مقدار تولید
۹۹	منحنی‌های تار عنکبوتی

۱۰۱	○ تمرین
۱۰۲	○ منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۰۳	فصل هفتم: نظریه رفتار مصرف کننده
۱۰۳	روش مطلوبیت
۱۰۵	پارادوکس ارزش
۱۰۶	مطلوبیت کل و مطلوبیت نهایی
۱۱۰	تعادل مصرف کننده
۱۱۰	قید بودجه
۱۱۰	شرط تعادل مصرف کننده با توجه به قید بودجه برای N کالا
۱۱۱	مبادله
۱۱۳	استخراج منحنی تقاضا
۱۱۴	اثر درآمدی و جانشینی
۱۱۴	○ تمرین
۱۱۵	○ منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۱۷	فصل هشتم: نظریه رفتار مصرف کننده (روش منحنی‌های بی تفاوتی)
۱۱۷	مقدمه
۱۱۸	فرض‌ها و اصول حاکم بر مصرف کننده
۱۲۰	ویژگی‌های منحنی‌های بی تفاوتی
۱۲۲	خط بودجه مصرف کننده
۱۲۳	تعادل مصرف کننده
۱۲۵	حالت‌های خاص منحنی بی تفاوتی
۱۲۸	مبادله
۱۳۰	منحنی درآمد - مصرف و منحنی اینگِل
۱۳۱	پست و نرمال
۱۳۲	منحنی قیمت - مصرف و استخراج منحنی تقاضا
۱۳۳	اثر جانشینی و اثر درآمدی و تفکیک آنها
۱۳۵	انتخاب میان کار استراحت و منحنی تقاضای استراحت
۱۳۶	○ تمرین
۱۳۷	○ منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۳۹	فصل نهم: منحنی تقاضای سازگار با مبانی اقتصاد اسلامی
۱۳۹	مقدمه
۱۴۰	مبانی فلسفی نظریه تقاضا در اقتصاد کلاسیک

۱۴۰		مبانی معرفت‌شناختی
۱۴۰		مبانی جهان‌شناختی
۱۴۱		مبانی انسان‌شناختی
۱۴۲		منطق تقاضاکننده در اقتصاد کلاسیک
۱۴۶		مبانی فلسفی نظریه تقاضا در اقتصاد اسلامی
۱۴۶		مبانی معرفت‌شناختی
۱۴۷		مبانی هستی‌شناختی
۱۴۸		مبانی انسان‌شناختی
۱۴۸		منطق تقاضاکننده در اقتصاد اسلامی
۱۵۰		انسان موجودی مرکب از جسم و روح
۱۵۱		لذت و رنج
۱۵۲		انواع لذت و رنج
۱۵۳		دفع رنج و لذت حقیقی
۱۵۳		لذت فعلی و انفعالی
۱۵۴		مفهوم سعادت و لذت و رنج ابدی
۱۵۶		لذت و رنج ابدی معیار سعادت
۱۵۷		اصول حاکم بر سمت تقاضا در اقتصاد اسلامی
۱۵۸		عوامل مؤثر بر تقاضا
۱۵۸		سلیقه
۱۵۸		قیمت کالا
۱۶۰		درآمد
۱۶۱		منحنی تقاضا
۱۶۳		تقاضای بازار
۱۶۴		جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۶۵		○ تمرین
۱۶۵		○ منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۶۹		فصل دهم: بررسی رفتار تولیدکننده
۱۶۹		تولید و حداکثرسازی سود
۱۷۰		عوامل تولید
۱۷۱		تابع تولید
۱۷۱		کوتاه‌مدت و بلندمدت در فرایند تولید
۱۷۱		انواع تابع تولید در کوتاه‌مدت
۱۷۳		تابع تولید کاب - داگلاس

۱۷۴	تولید کل، تولید متوسط و تولید نهایی
۱۷۴	قانون بازده نزولی
۱۷۷	تولید در بلندمدت
۱۷۸	تولید با دو نهاده متغیر؛ منحنی‌های تولید یکسان
۱۷۸	ویژگی‌های منحنی‌های تولید یکسان
۱۸۰	خط هزینه یکسان
۱۸۱	تعالل تولیدکننده
۱۸۳	منشیر توسعه
۱۸۳	کشش تولید
۱۸۴	○ تمرین
۱۸۵	○ منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۸۷	منابع و مآخذ
۱۹۱	نمایه‌ها